

## Nr 17.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för Tornedalens och Överkalixbygdens försörjning medelst där befintliga naturtillgångar och tillgänglig arbetskraft.*

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 79 av herr *Grym m. fl.* och den andra inom andra kammaren under nr 98 av herr *Jansson i Kalix m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skriftelse till Kungl. Maj:t begära en snar och snabb utredning om de åtgärder som kan sättas in för att göra Tornedalen och Överkalixbygden rustade att försörja sin egen befolkning med anlitande av befintliga naturtillgångar och tillgänglig arbetskraft.

Beträffande motiveringen för det framställda yrkandet hänvisas till motionen I: 79.

Över motionerna har yttranden i vederbörlig ordning inhämtats från *arbetsmarknadsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Norrbottens län*, varjämte *Samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen* beretts tillfälle avgiva yttrande i ärendet. Vid arbetsmarknadsstyrelsens yttrande har fogats yttrande av länsarbetsnämnden i Norrbottens län. Länsstyrelsen har överlämnat yttranden av Norrbottens företagareförening, skogsvårdsstyrelsen i länet, överjägmästaren i övre Norrbottens distrikt, bergmästareämbetet i norra distriktet, distriktschefen vid statens järnvägars V distrikt, Norrbottens läns skogsägareförening samt Norrbottens läns omnibusägareförening.

*Arbetsmarknadsstyrelsen* har inledningsvis berört befolkningsförhållandena inom det område motionen avser och som längs gränsen till Finland har en längd av cirka 40 mil och bredd, varierande mellan två till sju å åtta mil. Styrelsen framhåller härvid följande.

Folkmängden inom detta område, som omfattar tio landskommuner och en stad, uppgick den 31 december 1952 till 46 740 personer eller 19 procent av totalbefolkningen i Norrbottens län. Av följande sammanställning framgår hur folkmängden förändrats under åren 1930—1952.

År	Folkmängd	Antal kvinnor på 1 000 män
1930	36 389	932
1940	42 970	908
1945	45 429	901
1950	46 432	924
1952	46 740	916

Folkmängden har mellan åren 1930—1953 ökat med nära 30 procent. Den procentuellt sett starkaste ökningen har skett i Övertorneå kommun (53 pro-

cent). Även i Pajala och Korpilombolo kommuner har folkökningen varit mycket kraftig (46 procent i vardera kommunen), medan den i Nedertorneå kommun har varit ringa (1 procent). — Under efterkrigstiden har folkökningen varit mindre markant (1 311 personer eller 3 procent). Mellan åren 1945—1953 har folkmängden ökat i samtliga kommuner med undantag av Nedertorneå och Karl Gustaf, där en minskning skett med 6 respektive 5 procent. I Överkalix kommun har förändringen varit obetydlig.

Alderssammansättningen hos befolkningen i området avviker betydligt från rikets genomsnittssiffror. Påfallande är de lägre åldersgruppernas stora andel av befolkningen. Vid 1950 års folkräkning utgjorde sålunda antalet barn under 15 år inom hela området 38 procent av befolkningen mot 31 procent i Norrbottens län och 23 procent i hela riket. Motsvarande procenttal för länets landsbygd var 32 och för rikets landsbygd 25.

Av befolkningen i området var den 31 december 1952 24 389 män och 22 351 kvinnor, d. v. s. 916 kvinnor på 1 000 män mot 922 på länets landsbygd och 939 på rikets landsbygd. Samtliga landskommuner i området har kvinnounderskott. Endast i Haparanda stad är kvinnorna fler än männen (1 109 kvinnor på 1 000 män). Störst är kvinnounderskottet i Tärendö kommun (831 kvinnor på 1 000 män). Även i Överkalix' och Pajala kommuner är kvinnounderskottet markant (831 respektive 881 kvinnor på 1 000 män). Inom alla kommuner i området ökade kvinnornas andel av folkmängden under åren 1945—1950, ett förhållande som främst torde bero på invandring av finska kvinnor.

En framskrivning av befolkningen i åldern 16—65 år, under förutsättning att in- och utflyttningar uppväger varandra och att dödligheten blir densamma som under åren 1941—1945, ger till resultat, att de arbetsföra ålderrarna i området kommer att öka mellan åren 1950—1965 med 10 800 personer eller med 41 procent, medan ökningen i hela riket beräknas uppgå till 5 procent.

Den yrkesverksamma befolkningens fördelning på olika näringsgrenar framgår av följande sammanställning, som utarbetats på grundval av uppgifter från 1950 års folkräkning.

	Antal yrkesverksamma		
	Män	Kvinnor	Summa
Jordbruk med binäringar .....	7 859	728	8 587
Industri och hantverk .....	2 508	138	2 646
Samfärdsel .....	783	181	964
Handel .....	667	470	1 137
Allmän förvaltningstjänst och fria yrken ..	729	1 058	1 787
Husligt arbete .....	—	397	397
Ospec. verksamhet .....	105	27	132
Summa stadsnäringar .....	4 792	2 271	7 063
Samtliga näringsgrenar .....	12 651	2 999	15 650

Icke mindre än 55 procent av den yrkesverksamma befolkningen hade år 1950 sin huvudsakliga sysselsättning inom jordbruk med binäringar, medan endast 17 procent arbetade inom industri och hantverk, varav de flesta inom byggnadsverksamheten.

Arbetsmarknadsstyrelsen understryker i fortsättningen att arbetstillgången i området är mycket ojämn på grund av näringslivets ensidiga sammansättning och de starka säsongväxlingarna inom jordbruk och skogsbruk. Undersysselsättningen vid jordbruket liksom säsongarbetslöshetens omfattning bland skogs- och byggnadsarbetarna har givit upphov till ett sysselsättningsproblem, som blivit allt svårare att bemästra. Den mycket snabba ökningen av de produktiva åldersklasserna, som är att vänta under de närmaste tio åren, kommer ytterligare att skärpa svårigheterna. I januari 1954 var nära  $\frac{1}{3}$  av de 3 188 arbetslösa arbetssökandena i hela länet bosatta i området. Under femårsperioden 1949—1953 har i Tornedalen och Överkalixbygden beviljats statliga och statskommunala beredskapsarbeten för nära fyra miljoner kronor samt andra av sysselsättningsskäl särskilt igångsatta statliga eller med betydande statsbidrag medgivna arbeten för omkring tio miljoner kronor. Under samma period har byggnadsarbetarnas samt skogs- och flottningsarbetarnas erkända arbetslöshetskassor genom sina avdelningar i området utbetalat 2 508 000 kronor i form av understöd. Av detta belopp har enbart under år 1953 utbetalats 958 109 kronor.

En utredning om åtgärder för Tornedalens och Överkalixbygdens försörjning bör enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning utföras av de närmast berörda länsorganen i Norrbottens län, såsom länsarbetsnämnden, lantbruksnämnden, planmyndigheten och företagareföreningen samt bedrivs under länsstyrelsens ledning.

*Samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen* tillstyrker att den föreslagna utredningen kommer till stånd och anför i sitt yttrande bl. a. följande.

När de i motionen berörda kommunerna under senaste tioårsperiod erhållit i genomsnitt mer än två miljoner kronor årligen i skattelindringsbidrag, finns det anledning att fråga sig, om systemet med skattelindringsbidrag är en riktig och i längden ekonomiskt hållbar linje. Tanken går osökt till vad man för två miljoner kronor om året skulle kunna uträtta i de berörda bygderna i form av uppmuntran av företagsamhet och hjälp till självhjälp. Detta faktum borde vara skäl nog för att en undersökning av förhållandena skall göras.

Med anledning av hemställan från riksdagen har Kungl. Maj:t tillsatt en särskild utredningsman att inventera kvarstående olösta norrlandsfrågor. Då den genom här berörda motioner åsyftade utredningen på grund av sin särskilda karaktär och aktualitet bör bedrivs extra snabbt och en specialutredning för Tornedalen—Överkalixbygden otvivelaktigt kommer att bli av stort värde för den av Kungl. Maj:t tillsatte utredningsmannen är det samarbetsdelegationens uppfattning, att en utredning om Tornedalens—Överkalixbygdens problem bör göras fristående.

*Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller bl. a. följande:

De utpräglade försörjningssvårigheter, som sedan länge gjort sig så starkt kännbara i Tornedalen och den angränsande Överkalixbygden, har helt naturligt tid efter annan i olika sammanhang påtalats av lokala myndigheter och intressegrupper. I speciella avseenden har de även föranlett framställningar i riksdagen. Även olika offentliga utredningar har ägnat uppmärksamhet åt dessa spörsmål. Norrlandskommitténs överväganden grundade sig visserligen i stor utsträckning på Norrland som en näringspolitisk enhet, men kommittén verkställde dock omfattande undersökningar, av vilka vissa i första hand syftade till att närmare söka konstatera det faktiska försörjningsläget i ifrågavarande gränsbygd och att rekommendera åtgärder för att i möjligaste mån komma till rätta med svårigheterna. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang vidare erinra om den av lantbruksnämnden i Norrbottens län år 1951 verkställda undersökningen. Helt allmänt kan emellertid konstateras, att dessa utredningar icke lett till några positiva resultat. I stort sett utgör alltjämt skattelindringsbidragen och anslagen till åtgärder av skilda slag för arbetslöshetens bekämpande statsmakternas stöd åt de kommuner i denna bygd, vilkas ekonomi undergrävts till följd av brist på arbetstillfällen och ett otillräckligt skatteunderlag. De i motionerna lämnade uppgifterna om storleken av de skattelindringsbidrag, som utgått under de senaste fem- och tioårsperioderna, talar sitt tydliga språk om hur abnorm den ekonomiska situationen varit och fortfarande är inom de berörda kommunerna.

Som en temporär hjälp kan skattelindringsbidraget givetvis försvaras. Som en ständigt återkommande inkomstpost i kommunernas budget är den däremot ur olika synpunkter inte endast mycket diskutabel utan snarare ägnad att permanenta ett tillstånd, som ur ekonomiska, sociala och andra synpunkter i längden måste vara ohållbart.

De rådande sysselsättningssvårigheterna inom detta område avspeglas i de av länsarbetsnämnden redovisade arbetslöshetssiffrorna. Enligt dessa skulle vid utgången av januari månad innevarande år ej mindre än 999 personer anmäls såsom arbetslösa — till denna siffra får man sedan lägga de omkring 250 man, som för närvarande är sysselsatta i s. k. A-arbeten. Att märka är för övrigt att de redovisade siffrorna för antalet arbetslösa företer en — årsvis sett — i stort sett kontinuerlig ökning. Om statistikjämförelsen begränsas till ett och samma år kan man för olika perioder konstatera ett starkt växlande antal arbetslösa, vilket tydligt illustrerar de säsongmässiga arbetenas stora omfattning i dessa trakter. Den redovisade arbetslösheten inom området kan uppskattningsvis antagas vara relativt sett dubbelt så stor som i länet i dess helhet. Det är under sådana förhållanden ej ägnat att förvåna att en betydande utflyttning av arbetskraft till andra delar av landet äger rum från detta område. Alltjämt kan för dessa trakter tillämpas vad Norrlandskommittén år 1948 i sitt avgivna principbetänkande generellt yttrade om den norrländska arbetskraften. Kommittén framhöll därvid att — bortsett från den tendens till flyttning från landsbygden till städerna, som gör sig gällande inom hela landet — utflyttningen av norrlänningar till orter i sydligare landsdelar i mycket är att tillskriva de både oregelbundna och osäkra aktuella arbetsförhållandena samt tanken på att det även i framtiden kan bli brist på arbetsmöjligheter i Norrland.

Länsstyrelsen konstaterar sammanfattningsvis, att sysselsättningstillfäl-

lena för stora befolkningsgrupper i Tornedalen och Överkalixbygden uppenbarligen är otillräckliga och fortsätter.

Detta tillstånd kan icke accepteras som en för alla tider given och »naturlig» ordning. Bilden av Tornedalens och Överkalixbygdens arbetsmarknad kontrasterar starkt mot det samhälle med full och jämn sysselsättning, som är målsättningen för statsmakternas ekonomiska politik. För att i görligaste mån komma till rätta med de otillfredsställande förhållanden, som sedan länge präglat denna bygd, fordras bl. a. en konstruktiv näringspolitik från statsmakternas sida. För övrigt framstår även enligt länsstyrelsens mening ett statligt initiativ i sådant syfte desto naturligare som de nu berörda områdenas naturtillgångar i stor utsträckning befinner sig i statens ägo. Den statliga insatsen behöver inte under alla förhållanden innebära statsdrift utan kan även gälla olika åtgärder för att stimulera den enskilda företagsamheten.

Det kan ej vara tillrådligt att i det långa loppet nyttja palliativ av olika slag för att uppskjuta ett ändå till sist ofrånkomligt ställningstagande till frågan om behovet av en ökad och jämnare sysselsättning för den arbetsföra befolkningen. Livet måste levas vidare även i dessa trakter och för statsmakternas del återstår ej annat än att inom gränserna för det praktiskt genomförbara draga konsekvenserna av detta faktum. En mera omfattande utflyttning av den arbetsföra befolkningen är enligt länsstyrelsens mening ingen lösning av problemet. En sådan process måste — om den får en alltför stor effekt — komma att medföra en oproportionerlig inbördes omgruppering av befolkningens olika åldersgrupper med en relativt sett alltför stor överrepresentation av de äldre årskullarna. En sådan utveckling medför så stora sociala och andra olägenheter att den icke kan accepteras som en sorts självverkande sanering av denna arbetsmarknad.

Länsstyrelsen tillstyrker livligt att de i motionerna aktualiserade frågorna göres till föremål för en skyndsam utredning. I ett första skede bör utredningen — utan att alltför mycket fördjupa sig i detaljer — undersöka vilka generellt verkande åtgärder, som kan vara erforderliga för att stimulera till en ökad företagsamhet i dessa bygder. Dit hör exempelvis lämpliga åtgärder för att öka skogsbrukets och jordbrukets avkastning, bättre och billigare transportmöjligheter, områdets försörjning med industriell elström till förmånliga priser, undersökning om lämpliga branscher för nyetablering av företag, behovet av särskilda kreditlättnader för investeringar och rörelsekapital m. m. — exempelvis med hänsynstagande till och jämförelse med vilket kapital som skulle kunna amorteras och förräntas med nu utgående skattelindringsbidrag. — Sedan dessa mera allmänna förutsättningar preciserats är det möjligt att i ett senare skede konkret diskutera olika uppslag till företag, som kan lokaliseras till dessa trakter. Erfarenheterna av Töreutredningens arbete synes tyda på att detta är en metodik, som inom rimlig tid kan ge någon antydan om vilka projekt som kan tänkas möjliga att närmare överväga och vilka som redan på ett tidigt stadium av olika skäl måste avföras från dagordningen.

I detta arbete torde länets företagareförening kunna lämna en värdefull medverkan, om härför erforderliga personella och ekonomiska resurser ställes till dess förfogande.

I länsstyrelsens yttrande liksom i de vid detta yttrande fogade yttrandena har vidare förhållandena inom olika näringsgrenar närmare berörts. Vad

till en början skogstillgången angår har skogsvårdsstyrelsen i länet anfört följande.

Det av motionärerna avsedda området omfattar av enskilda och bolagsskogar en areal produktiv skogsmark av i runt tal 440 000 ha. Härtill kommer sockenallmänningar med en areal av ca 40 000 ha produktiv skogsmark samt givetvis även avsevärda kronomarker.

Några tillförlitliga siffror rörande virkesförråd och tillväxt finnes givetvis icke f. n., när senaste riksskogstaxering inom de berörda områdena verkställdes åren 1939—1941. Normalboniteten inom de områden, som avses i motionerna, växlar inom kustlandet mellan 1,20 till 1,60 m<sup>3</sup>, under det att Karesuando socken har en normalbonitet av allenast 0,50 m<sup>3</sup>. I förhållande till länet i övrigt visar riksskogstaxeringens sifferuppgifter för det ifrågasvarande området en högre grovskogsprocent och samtidigt en större lövblandning.

Hur de skogliga förhållandena under tiden efter riksskogstaxeringen och tills dato förändrat sig är givetvis mycket svårbedömligt.

Beträffande skogarna under skogsvårdslagen kan emellertid sägas, att de avverkningar, som skett, varit i stort sett rensningshuggningar å äldre avverkningstrakter samt gallringar och genomhuggningar av utvecklingsbar skog. Man torde därför kunna förutsätta, att virkesförråden icke undergått någon nämnvärd minskning utan att de snarast ökat något. Under förutsättning av en relativ skogstillgång av 0,6 borde avkastningen f. n. å nu ifrågasvarande skogar kunna beräknas till 0,8 m<sup>3</sup> pr ha och år, om man i detta sammanhang helt bortser från Karesuando socken.

Genom att en mycket stor del av det virke, som produceras å det ifrågasvarande området, icke stannar inom länet, undandrages givetvis dess befolkning en avsevärd arbetsinkomst. Vad motionärerna anfört speciellt om björken, kan också givetvis av skogsvårdsstyrelsen vitsordas. Önskvärt vore ju därför att skogsprodukterna från ifrågasvarande trakter i större utsträckning än hittills skett kunde ytterligare förädlas inom länet.

Länsstyrelsen har i anslutning härtill framhållit, att enligt styrelsens uppfattning virkesförråden i de enskilda skogarna sedan den senaste riksskogstaxeringen 1939—1941 icke torde ha undergått någon nämnvärd minskning utan att de snarast ökat något. Enligt vad överjägmästaren i övre Norrbottens distrikt under hand för styrelsen meddelat, visar verkställda uppskattningar av virkesförråden på domänverkets skogar i nu ifrågasvarande trakter, att man även där i stort sett har att räkna med en tydlig ökning av förråden i jämförelse med tidigare siffror. Skogsägareföreningen betonar dock i detta sammanhang nödvändigheten av att man, för att uppnå en maximal skogsproduktion inom det här aktuella området, måste sätta i gång med omfattande och ganska kostsamma skogsvårdande arbeten, som förutsätter stöd från det allmännas sida. Likväl skulle — yttrar föreningen — ett sådant stöd utan tvivel komma att visa sig vara en för staten mycket god kapitalplacering. Det skulle på kort sikt innebära nya arbetstillfällen, ägnade att motverka säsongarbetslösheten och på längre sikt ökade framtida utkomst-möjligheter för befolkningen genom större normala avverkningar. Härige-

nom borde man enligt länsstyrelsens mening få ett rikligare råvaruunderlag för en expanderande skogsindustriell produktion.

I fråga om jordbruket och dess utveckling understryker länsstyrelsen de synpunkter, som motionärerna anfört. Den tillägger, att tornedalskommunerna har avsevärda arealer odlingsbar jord, varav en ej obetydlig del ännu är ouppodlad. Småbruket — stödjordbruk och ofullständiga jordbruk — dominerar dock bilden.

Beträffande förekomsten av malm- och mineraltillgångar har bergmästarämbetet i norra distriktet bl. a. upplyst följande.

Järnmalm förekommer vid Kaunisvaara och vid Pellivuoma. Särskilt kaunisvaarafyndigheterna är säkerligen mycket stora, men då de ännu icke blivit närmare undersökta, kan tillgångarnas storlek icke närmare angivas. Så länge behovet av järnmalm för inhemsk förbrukning och export kan fyllas från de nu bearbetade eller bättre belägna fyndigheter torde ett upptagande av brytningen av fyndigheterna i Pajala vara utesluten, i all synnerhet som förutsättningen härför är järnvägsförbindelse med exporthamn.

Grafit. De ojämförligt största tillgångarna av grafit finnes i trakten av Vittangi, men ett par mindre förekomster har inmutats vid Huuki (Pajala socken) och vid Vehkovaara (Tärendö socken). Den senare inmutningen innehas av Norrbottens järnverk, som igångsatt undersökningar för att utröna grafitens användbarhet för vissa metallurgiska ändamål. Dessa undersökningar har såvitt känt ännu icke nått sådant stadium att förutsättningarna för en brytning i större skala kan bedömas, men även i detta fall torde transportkostnaderna utgöra ett betydande hinder för en exploatering.

Kopparmalm. Sveriges geologiska undersökning har inmutat en fyndighet vid Muotkamaa i Pajala socken. Undersökningar har påbörjats men resultaten har ännu icke delgivits ämbetet.

Bland förekomster av icke inmutningsbara mineral kan nämnas kalksten, som förekommer bl. a. vid Huuki, Areakova, Kaunisvaara och Käymäjärvi i Pajala socken, vid Kalkipahta i Tärendö socken samt vid Vitavaara (obetydlig) i Karl Gustafs socken.

Tidigare har någon husbehovsbränning i jordugnar förekommit.

Ämbetet saknar uppgifter om det lokala behovet av jordbruks- och byggnadskalk och kan därför icke bedöma huruvida nu eller framdeles som följd av ett mera intensivt jordbruk en kalkbränning i större skala, ca 5 000 ton/år, kan bli lönande. För närvarande kan bränd kalk erhållas från Masugnshyn och Råneå.

Sveriges geologiska undersökning har under senare år utfört omfattande geologiska rekognosceringar, särskilt inom Pajala och angränsande socknar, varvid en bättre kännedom om områdets malm och mineraltillgångar bör ha erhållits.

En upprustning av Tornedalens och överkalixbygdens näringsliv förutsätter bättre kommunikationer såväl interlokalt inom dessa bygder som med länet och landet i övrigt. Länsstyrelsen framhåller härom att man till en del kan räkna med att de mindre investeringskrävande trafikföretagen kommer att växa fram på privat väg i samma mån som en ökad företagsverksamhet gör sig gällande. För de stora kommunikationsprojekten där-

emot, vilka i första hand måste avse att öppna rationellare och billigare transportvägar med marknader på längre avstånd, krävs självfallet det allmännas medverkan. Länsstyrelsen erinrar i detta sammanhang om att Norrlandskommittén i sitt år 1946 avgivna betänkande angående vissa åtgärder till förbättrande av transportförhållandena i Norrland diskuterade frågan om förbilligandet av transporterna såväl för gods- som personbefordran. Kommittén föreslog även inrättande av s. k. stambillinjer, vilka skulle utgöra ett substitut för järnvägarna. I det här aktuella sammanhanget skulle enligt förslaget dylika linjer anordnas från Överkalix dels till Morjärv och Nederkalix och dels till Gällivare, från Överkalix över Korpilombolo och Täreändö till Anttis samt från Pajala över Anttis, Junosuando och Vittangi till Kiruna. Ytterligare må här omnämnas, att Kalix älvdals samarbetskommitté hos Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder för en förbättring av kommunikationerna inom Älvdalen.

### Utskottet.

Såsom motionärerna och de hörda remissinstanserna visat har näringslivet i Tornedalen och Överkalixbygden ställts inför allvarliga problem. Stora svårigheter har förelegat att försörja befolkningen, och ett betydande utflyttningsöverskott har konstant förekommit i dessa trakter under hela efterkrigstiden. För Överkalix, Nedertorneå, Karl Gustafs, Hietaniemi, Övertorneå, Korpilombolo, Täreändö, Pajala, Junusuando, Karesuando kommuner och Haparanda stad uppgick utflyttningsöverskottet 1946—1953 till 4 851 personer, varav 2 580 män och 2 271 kvinnor. Då det här rör sig om en gränstrakt, som redan för närvarande sett ur hela landets synpunkt icke kan få helt avfolkas och måste betecknas som en utpräglad glesbygd, förtjänar utvecklingen inom näringslivet i länsdelen i fråga att uppmärksammas av statsmakterna. Detta motiveras bl. a. av att stora statliga intressen föreligger på det skogliga området i denna trakt. Därjämte vill utskottet särskilt fästa uppmärksamheten på de betydande bidrag från staten som utgått till denna bygd. Såsom motionärerna visat utbetalades i skattelindringsbidrag till kommunerna i östra Norrbotten under åren 1949—1953 10,7 miljoner kronor. Under samma period har för denna trakt dessutom beviljats anslag till statliga och statskommunala beredskapsarbeten om fyra miljoner kronor samt medel för andra av sysselsättningsskäl särskilt igångsatta statliga eller med betydande statsbidrag medgivna arbeten om ca tio miljoner kronor. Det kan vidare antagas, att icke oväsentliga statsbidrag i andra former utgått till Tornedalen och Överkalixbygden. I sammanhanget förtjänar även att uppmärksammas, att byggnadsarbetarnas samt skogs- och flottningsarbetarnas erkända arbetslöshetskassor under samma femårsperiod genom sina avdelningar i området utbetalat understöd om 2,5 miljoner kronor.



Utskottet vill erinra om att ett flertal utredningar företagits, som skänker god belysning åt de problem som föreligger inom denna bygd. Förutom de utredningar som företogs av Norrlandskommittén på 1940-talet, må i detta sammanhang nämnas Norrbottens läns landstings näringsutredning, vilken år 1946 avlämnade en sammanfattning av en under hösten 1944 företagen inventering av länets jordbruk. År 1948 publicerade näringsutredningen en sammanställning av »Arbetskraftsbalansen inom länets skogsbruk intill år 1970». Norrbottens läns landsting tillsatte vidare år 1949 en kommitté benämnd »Kommitterade för utredning av länets näringsfrågor», till vilken remitterats vid 1949 års landsting i Norrbottens län väckta motioner syftande till utredning om åtgärder för förbättring av sysselsättningsmöjligheterna i Tornedalen. Vidare har inom lantbruksnämnden i Norrbottens län under åren 1952—1953 företagits utredningar i syfte att söka klarlägga vilka försörjningsmöjligheter som finns främst inom jord- och skogsbruket ävensom fastställa sambandet mellan industri, jordbruk och skogsbruk ur sysselsättningsynpunkt; dessa utredningar avser vissa av de kommuner som beröres av motionärernas förslag om utredning. Ytterligare må nämnas den utredning som verkstälts rörande planeringen av jordbruket och skogsbruket i Nedertorneå kommun (SOU 1947:33). Utskottet har sig även bekant att inom lantbruksstyrelsen samt Sveriges geologiska undersökning pågår utredningar, som kan utnyttjas vid en kartläggning av förhållandena inom bygdens näringsliv och dess förutsättningar.

På grundval av det material, som redan på olika håll föreligger, förefaller det icke omöjligt att på relativt kort tid utarbeta konkreta förslag till åtgärder för att öka sysselsättningsmöjligheterna i Tornedalen och Överkalixbygden. Utskottet är sålunda i likhet med de hörda myndigheterna berett tillstyrka motionärernas förslag om en utredning av de åtgärder som kan befinnas ändamålsenliga för att göra bygden bättre rustad att försörja sin befolkning med anlitage av befintliga naturtillgångar och tillgänglig arbetskraft. Utskottet anser att utredningen, som bör vara helt förutsättningslös, bör direkt inriktas på praktiska åtgärder, vilka redan på kort sikt kan förbättra utkomstmöjligheterna. I första hand bör man försöka underlätta för bygdens egen befolkning att finna uppslag för lönande företagssamhet samt överväga, huruvida icke andra former för det stöd från det allmännas sida, som sedan länge lämnats med betydande belopp, kan givas i sådana former att det ökar bygdens förutsättningar till produktivt arbete. Sådana bidragsformer som syftar till att främja och underlätta en rationellt bedriven och på längre sikt ekonomiskt lönande verksamhet är självfallet att föredraga framför subventioner och direkta understöd, vilka kan bidra till att fördröja förändringar som leder till ett bättre utnyttjande av våra resurser och därmed är ur ekonomisk synpunkt för landet som helhet gynnsamma. Det förtjänar särskilt klarläggas inom vilka branscher en nyetablering av lönande företag lämpligen kan komma till stånd. Vidare bör under-

sökas om möjligheter föreligger att förbättra jordbrukets och trädgårdsodlingens avkastning och underlätta avsättningen. Då skogen får anses som bygdens viktigaste råvarukälla torde förhållandena inom skogsbruket särskilt böra uppmärksammas och undersökningar göras rörande förutsättningarna för en ekonomiskt fördelaktig vidareförädling av skogens avkastning, varjämte kraftförsörjningens och kommunikationsväsendets områden bör ägnas uppmärksamhet. Då det är av största vikt att utredningen bedrivs med skyndsamt, bör den enligt utskottets mening söka på lämpligt sätt utnyttja material som kan finnas tillgängligt inom Kungl. Maj:ts kansli eller nu arbetande statliga utredningar.

Vad angår formerna för utredningen har arbetsmarknadsstyrelsen ifrågasatt, huruvida icke utredningen borde utföras av de närmast berörda länsorganen i Norrbottens län, såsom länsarbetsnämnden, lantbruksnämnden, planmyndigheten och företagarföreningen under länsstyrelsens ledning. Utskottet finner sig sakna anledning taga ställning till denna fråga men förutsätter, att länsstyrelsen liksom övriga lokala organ, som har tillgång till material som är ägnat att belysa problemen inom Tornedalens och Överkalixbygdens näringsliv, blir i tillfälle att aktivt medverka under utredningsarbetet.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, med bifall till likalydande motionerna I:79 och II:98, må i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning om de åtgärder som kan sättas in för att göra Tornedalen och Överkalixbygden bättre rustade att försörja sin befolkning med anlitan av befintliga naturtillgångar och tillgänglig arbetskraft.

Stockholm den 30 mars 1954.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN

*Närvarande:*

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Fahlander, Mogård\*, Werner, Boo, Kronstrand;

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Schmidt, Nilsson i Landskrona\*, Dickson\*, Gavelin, Persson i Norrby, Johansson i Kalmar och Nelander\*.

\* Ej närvarande vid justeringen.